

8. april 2014

UPA 2014/20 & 21
Karl Lyberth

Naalackersuisut suliffissaaleqinerup ataavartumik akiorneqarnissaanik siunertaqartumik ataatsimoorussamik pilersaarummik piaartumik suliarinninnissamik peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiifigisassaattut siunnersuut. Pilersaarummi Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfimmi aningaasat uninngaannartut inuiaqatigiit akornanni sulisinneqalernissaannik, nunaqarfinni aalisakerivinnik sullissinissamat isumaqatigiissutinut aningaasaliissutit amerlineqarnissaannik kiisalu illersorneqarsinnaasumik aalisagartassat amerlineqarnissaannik imaqassaaq. Pilersaarut Inatsisartut ataatsimiinneranni maanna ingerlasumi saqqummiunneqassaaq.

(Siumup Atassutillu Inatsisartunut ilaasortaatitai)

Nunatsinni annertuumik suliffissaaleqinerup piaartumik ataavartumillu annikillisinneqarnissaa siunertaralugu Naalackersuisut ataatsimoortumik periusissamik Inatsisartunut saqqummiussaqaarnissaannik Inatsisartut aalajangiifigisassaattut siunnersuut.

(Inuit Ataqtigiit, Partii Inuit Partii Naleqqallu Inatsisartuni ilaasortaatitai)

Siullermeerneqarnera:

Nunatsinni ullumikkut suliffissaaleqisut 4.500 tungaanut amerlatigineri Siumumit akueringilluinnarparput. Nunap qanoq ingerlanneqarneranut, aqunneqarneranut ilaatigut naliissutaasarpog nunami suliffissaaleqisut qanoq amerlatigineri. Nunatsinni 56.000-it sinnilaaginnarlugit inoqartumi suliffissaaleqisut 4.500 tungaanut amerlatigineri oqareernitsit akueringilluinnarparput. Taamaattumik Siumumit Naalackersuisunut piumasaraarput suliffissaaleqisut appartinniarlugit piaarnerpaamik malunnaateqarluartumik iliuuseqaqqullugit.

Suliffissaaleqinerup annertuup atuunnerani Sanaartornermut Iluarsartuussinermullu aningaasaateqarfimmi aningaasarpasuit uninngaannartutut isikkoqarnerat akueringillarput. Aningaasaateqarfimmi 1,4 mia. kr. missaani aningaasat uninngapput, nunatsinnilu suliffissaaleqisoqarluni 4.500 tungaanut amerlatigisunik. Tamanna ajorpoq, ataqtigiinngilaq allannngortilluinnartariaqarlunilu! Aningaasat uninngaannalersimasut "sulisinneqartariaqartut" Siumumit piumasaraarput. Tassunga tunngatillugu Siumumit piumasaraarput nunarput tamaat isigalugu pilersaarusiortoqassasoq.

Siumumit pingaartilluinnarlugu oqaatigissavarput sanaartugassat, iluarsaassinerit isaterinerillu sapinngisamik amerlasuut aallartinneqarnissaat kissaatigigatsigu. Sanaartortitsinerit ingerlalluartaillugit piffinni tamani annertoorejussuarmik iluaqutaasartuq nalunngilarput. Kommunit akileraarutigut isertitsinerusarnerat kisiat eqqarsaatiginagu, kisiannili aamma sanasut, ruujorilerisut, innaallagissiortut, qalipaasut allallu sulisartut suliffissaqartinnissaat minnerunngitsumik eqqarsaatigalugit.

Sanaartorneq taakkartortillugu unneqqarilluta isertuaatsumik oqaatigisariaqarparput sanaartornerni assigiinngitsuni nunani allamiorpassuit atugaanerat ullutsinni annertoorejussuannorsimammat, kalaaleq, nunaqavissoq ilinniarsimasoq ingiarlugu! Siumumit tamanna akuerinngilarput, piaarnerpaamillu aaqqinneqarnissaanik siunertaqarluni Naalakkersuisut iliuseqarnissaat piumasaralugu.

Sanaartornermut Iluarsartuussinermullu Aningaasaateqarfimmi aningaasat uninngaannalersimasut "sulilertinnissaannut" tunngatillugu Siumumit piumasarivarputtaaq inuusuttut ilinniartut, ilinniarusuttullu praktikkerfissaannik sapinngisamik amerlasuunik pilersitsinissaq ilanngullugu qulakkeerneqarnissaa.

Sanaartornermut Iluarsartuussinermullu Aningaasaateqarfik eqqartortillugu Siumumit kissaatigaarput Naalakkersuisunit Inatsisartunut saqqummiunneqassasoq aningaasaateqarfimmi tassani sanaartugassat suliassallu allat suut uninngaannalersimangersut, qanga akuersissutigineqarsimangersut, qaqugu aallartinneqarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaangersut. Aammalu paaserusullugu taakkua akornaniittoqarnersoq aallartinnissaannik piviusorsiuunngitsunik.

Piffinni tamani, illoqarfinni nunaqarfinnilu suliffinni pingaarnerpaat tassaajuarput aalisakkanik tunisassiorfiit. Pingaartumik illoqarfinni mikinerni nunaqarfinnilu taakkua uummaataapput, taamaattumik Siumumi isumaqartuarpugut pingaarnerpaajuttittariaqaripput aalisakkanik suliffissuit pitsaanerpaamik ingerlajuarnissaat.

Siumumi ilisimaaraarput aalisakkanik tunisassiorfiit Royal Greenland-imimit ingerlanneqartut pillugit nutarterilluni suliniummik aallartitsisoqareersoq, taamaakkaluartoq Siumumit isumaqarpugut tunisassiorfinnik nutarterilluni sulineq sukkanerujussuarmik ingerlasariaqartoq, nutarterinissanullu aningaasaliissutaareersut saniatigut ukioq-manna atugasani Inatsisartut immikkut ittumik aningaasaliisariaqartut.

Siumumit siunnersuutigaarput aalisakkanik suliffissuit nutarternissaat pillugit Royal Greenland aammaarlugu attaveqarfigineqassasoq paasiniallugu tunitsiviit suut piaarnerpaamik aaqqiivigineqarsinnaangersut, taakkualu aaqqinneri qanoq akeqassangersut.

Aalisakkanik tunisassiorfinni suliffiit suli amerlanerusut pilersinneqarnissaat anguniarutsigu ingerlatsisut tamaasa qanimut suleqatiginissaat pingaaruteqarpoq, minnerunngitsumik suliffeqarfiit nammersortut eqqarsaatigalugit. Taamaattumik Siumumit Naalakkersuisunut

kaammattuutigissavarput aalisakkeriviutillit namminersortut, soorlu Polar Seafood, Halibut Greenland, Upernavik Seafood allallu attavigeqqullugit, qanoq ilisamik suleqatigiilluni suliffinnik amerlanerusunik pilersitsinnaanerup piviusunngortissinnaanera anguniarlugu sulinissaq pillugu.

Aalisakkanik tunisassiorfiit ingerlalluarnissaat kikkunnut tamarluinnarnut pingaaruteqarluinnarmat, aalisartunuinnaanngitsoq, sulisartunuinnaanngitsoq, kisiannili kikkunnut tamanut, ilaqutariinnut tamanut pingaaruteqarluinnarmata Siumumit neriutigivarput ukioq-manna atugassanik immikkut ittumik aningaasaliisoqarnissamik siunnersuuterput partiinit allanik taperserneqassasoq.

Aalisakkanik tunisassiorfiit taakkartortillugit Siumumit Naalakkersuisut matumuuna piumasaqarfigaavut aalisarnermi pisassat assigiinngitsut, soorlu saarullinniarnermi, qaleralinniarnermi, saattuarniarnermi pisassat, amerlineqarsinnaanerinik misissueqqullugit. Aalisartut uneqattaarpallaarnatik aalisarnissaat kisiat eqqarsaatiginagu, kisiannili aamma tunisassiorfiit ataavartumik ingerlasinnaanissaat eqqarsaatigalugu.

Uani immikkut taarusupparput tunisassiorfinnut arlalinnut, soorlu Nanortalimmi, Qaqortumi, Paamiuni, Maniitsumi Sisimiunilu aalisakkanik suliffissuit eqqarsaatigalugit, suliffissat amerlanerit pilersinnissai eqqarsaatigalugit assorujussuaq iluaqutaassagaluarat saarullinnik avataasiarluni pisassanik annertunerusumik pilersorneqarsinnaaneri periarfissinneqarpata.

Aalisakkanik suliffissuit ingerlalluarnissat ilaatigut eqqarsaatigalugu, aammalu suliffissaaleqinerup malunnaatilimmik appartinnissaanut iluaqutaalluarsinnaammat, Siumumi isumaqarpugut nalilersussallugu piffissanngortoq sulisartut aalisarnermik inuutissarsiuteqanngikkaluartut ilanngullugit aalisakkerivinnut tunisisinnaanngortinnissaasa ammaanneqarnissaat.

Siumumi isumaqarpugut saniatigoorutigalugu aalisarnermik ingerlataqarusuttut periarfissinneqarnissaat misissorneqartariaqartoq, pingaartumik saarullit, qeeqqat suluppaakkallu eqqarsaatigalugit.

Siumumit naqissuserlugu oqaatigissavarput aalisartuunngitsut aalisakkerivinnut tunisisinnaalertinnissaat aatsaat pissamat inuutissarsiutigalugu aalisartunut akornutaanngippat.

Nunatsinni suliffissaaleqisoqarnera taakkartortillugu Siumumit akueriinnarunnaarparput nunatsinni suliffeqarfiutitta, pingaartumik Royal Greenland-ip, allaffissornikkut ingerlataat annertuallaarujussuartut Danmark-imi inissinneqarsimaneri.

Siumumit piumasaraarput suliffeqarfiutitta allaffissornikkut ingerlataat nunatta avataanut inissinneqarsimasut, piaarnerpaamik nunatsinnut nuunneqarnissaat. Nunatsinni inuiqatigiit suliffiutitta annersaanni, pingaarnersaanni namminerlu pigisatsinni ingerlanneqarnerani allaffimmiorpassuit Danmark-imi inissisimanerat ajorpoq, akuerineqarsinnaanngilaq allan-

ngortilluinnartariaqarlunilu. Taamaattumik Siumumit Naalackersuisunut piumasarivarput piaarnerpaarpaamik suliniutigeqqullugu allaffiit pineqartut nunatsinnut nuutinneqarnissaat.

Nunatsinni suliffeqarfiit pingaaruteqartut, pingaartumik innuttaasunik amerlasuunik kalluisut, aqunneqartariaqarput nunarput najorlugu, nunatsinni innuttaasut najorlugit, nunatsinni sulisut najorlugit, minnerunngitsumillu nunatsinni ulluinnarni pisut tamaasa, tillerera tikillugu, qanimut malinnaaffigalugit.

Uani ilanngullugu taarusupparput Siumumi aamma akueriinnarunnaaratsigu kilisaatini, umiarsuarnilu allani, aqumiut amerlanerpaat ullutsinni allamiuunerat. Nunatsinni umiarsuarni naalagassatut, allatullu umiartornerup iluani, ilinniarluarsimasut naammattut pigivagut! Nunatsinni najugaqavissut ilinniarsimasut piukkunnartullu pinngitsoornata atortariaqaratsigit, aamma umiartornerup iluani, Naalackersuisunut piumasaraarput aqumiut pillugit inatsisip allanngortinnissaa pillugu ukioq-manna ukiami Inatsisartut ataatsimiinnitsinni saqqummeeqqullugit.

Siumumi akuerinngilluinnakkatta ilagivaat nunatsinni inuusuttorpasuit ilinniagaqarusukkaluarlutik ilinniarsiit ulikkaarsimani patsisaalluni ilinniarnermik aallartitsisinnaasanninneri. Ajornartorsiut pineqartoq piaartumik aaqiivigineqarnissaa tamatta siunniuffigisariaqarparput, aningaasanillu naammattunik immikkoortitsiffigalugu.

Inuusuttorpasuit suliffissaarussimasut, imaluunniit ilinniakkamik aallartitserusukkaluarlutik ullumikkut periarfissaqanngitsut eqqarsaatigalugit Siumumi isumaqarpugut periarfissat atorluarneqarsinnaasut ilagivaat Piareersarfiit ilinniartunik tiguisinnaanerisa malunnaatilimmik annertusarneqarneri. Naluneqanngitsutummi Piareersarfinnut qinnuteqartorpassuugaluit inissaqannginneq pissutigalugu tiguneqarneq ajorput, taamaattumik Piareersarfiit tiguisinnaasaat amerlineqartuugaluarpata inuusuttorpassuarnut assorujussuaq iluaqutaasagalarpoq.

Nunatsinni suliffissaaleqisut ikilisinneqassappata assortorneqarsinnaanngitsumik kommunit ilanngullutik kattuffiillu assigiinngitsut suleqataasariaqarmata Siumumit inassutigisavarput pineqartut akisussaaqataanermik misigitillugit Naalackersuisunit qanimut suleqatigilluinnarneqarnissaat.

Naggataatigut Siumumit partiit tamaasa qujaffigissavagut suliffissaaleqinerup piaartumik aaqiivigineqarnissaa pillugu immikkut iliuuseqarnissamik kissaateqarmata. Taamaattumik Siumumit qularutiginnilarput tamatta sulinitigut nunaatsinni innuttaasunut iluaqutissamik annertuumik kinguneqartumik naammassisaqarumaarluta.

Naalackersuisut akissuteqaataat Siumumit tusaatissatut tiguarput, taamaattorli illuatungiliuttutsiunnersuutaannut tamakkiisumik itigartitsinerat isumaqatiginagu. Siumumi isumaqarpugut suliffissaaleqinerujussuup akiorniarnernut siunnersuutit tamaasa iluatinnartutut

isigineqartariaqartut, taamaattumik pingaaruteqarpoq siunnersuutaasinnaasut tamaasa pimoorullugit ataatsimiititaliami ilanngullugit nalilersorluarneqarnissaat.

Taamatut oqaaseqarluta siunnersuutit tamaasa Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliamut ingerlatinneqarnissaat kissaatigaarput, apeqqutit, kissaatit siunnersuutillu sumingaanneeneri apeqqutaatinnagu ataatsimiititaliami tassani sammineqaqqaarnissaat pingaarluinnartutut isigigatsigu.

Ataatsimiititaliaq sulilluarnissaanik kissaapparput.